

Banda lupičů a žhářů: Boj o Jana Husa a husitství na českém zemském sněmu v roce 1889

Zdeněk Bezcný

Dne 25. listopadu roku 1889 proběhla na schůzi Zemského sněmu v Praze vzrušená debata o Mistru Janu Husovi.¹ Česká politika tehdy procházela neklidným obdobím. V létě se uskutečnily volby zemské samosprávy s překvapivým výsledkem. Poté, co poslanecký mandát získalo třicet devět kandidátů Národní strany svobodomyslné, bylo jasné, že končí období zřetelné převahy Národní strany. Politická emancipace mladočechů pod vedením bratří Julia a Eduarda Grégrových měla vyvrcholit právě v následujících měsících. Nový zemský sněm nepředstavoval kolbiště tradičního česko-německého střetu (Němci mající sněmovní menšinu stáli v pasivní rezistenci), ale stal se místem zápasu mezi jednotlivými procesky orientovanými politickými tábory – staročechy, mladočechy a konzervativními velkostatkáři. Krátce po říjnovém zahájení sněmu se vedla debata o mladočeském návrhu státoprávní adresy, která se nesla v duchu politických proklamací šedesátých let a byla s ohledem na celkovou politickou situaci zcela nevhodně načasována. Odehrálo se absurdní divadlo, v němž se drtivá většina aktérů pateticky hlásila k myšlence státního práva, ale vlastní adresa byla na návrh vůdce staročechů Františka Ladislava Riegra zamítnuta.² Vlastní způsob jednání ukázal, že s významným zastoupením mladočechů vstoupila na parlamentní půdu nová politická kultura, jež se vyznačovala silnými vyjádřeními určenými širšímu voličskému publiku.

Tento styl můžeme pozorovat i v debatě, jejímž hlavním předmětem se stal Mistr Jan Hus. Záminka ke sporu byla zřejmá a týkala se rozhodnutí zemské komise nezařadit středověkého církevního reformátora mezi osobnosti připomínané na budově novostavby Českého muzea

¹ Srov. Michael BOROVÍČKA, „Mistr Jan Hus na českém zemském sněmu v roce 1889,“ *Husitský Tábor* 9, (1986–1987): 249–270; Jan GALANDAUER, 6. 7. 1915. *Pomník Mistra Jana Husa: Český symbol ze žuly a bronzu*, Praha: Havran, 2008.

² Srov. Otto URBAN, *Česká společnost 1848–1918*, Praha: Svoboda, 1982, s. 389–391.

na Václavském náměstí. Událo se tak se souhlasem staročechů, kteří se zaštiťovali nutností mít ohled na blízké politické spojence z řad konzervativní šlechty a katolíků. Právě tato koalice byla již od šedesátých let devatenáctého století tradičním předmětem sváru mezi mladočechy a staročechy. Historizující politická argumentace mladočeských liberálů v zápase s konzervativci často odkazovala na husitskou tradici. To si jejich katoličtí a šlechtičtí oponenti dobře uvědomovali a v jejich řadách se v souvislosti s mladočeským radikalismem vžily pojmy „novodobý husitismus“ nebo také „novověké lžihusitství“. Ty poprvé použil v projevu na valné hromadě Katolicko-politické jednoty v březnu 1874 kníže Jiří Kristian Lobkowicz a označil tak zneužívání historických reminiscencí v soudobém protináboženském boji.³

1. PROJEV KARLA IV. ZE SCHWARZENBERGU A JEHO OHLAS

Hlavním aktérem celého sněmovního zápasu z 25. listopadu 1889 se však stal jiný aristokrat – mladý kníže Karel ze Schwarzenbergu, třicetiletý syn věhlasného předáka konzervativní šlechty, teprve v létě nově zvolený do zemského sněmu.⁴ Když se přihlásil o slovo, atmosféra již byla značně napjatá. Ve svém projevu nejprve vyjádřil rozhořčení nad průběhem debaty a politickou kulturou mladočeských poslanců. Po krátkém posouzení významu husitství, které označil za „komunismus 15. století“, následovala nejcitovanější pasáž jeho vystoupení:

Pánové, neváhám říci, že s tím souhlasiti nemohu, vy vždycky na to poukazujete, že Husité jsou pýchou našeho národa, a že oni jsou prvními hrdiny našeho národa, na které bychom v první řadě pyšnými býti mohli. Mezi Husity bylo na počátku onoho hnutí mnoho charakterů ctihodných, však Husité bohužel zvrhli se brzy v tlupu lupičů a žhářů. Myslím, že z té příčiny nebudete se diviti, když u nás panuje averse proti husitismu, a budete-li se prohlašovati za Husity, my vám budeme nejkřutějšími nepřáteli.⁵

³ Jiří Pokorný, „Rakouský a český ‚Kulturkampf‘,“ in *Národ místo Boha*, ed. Kristina Kaiserová – Martin Veselý, Ústí nad Labem: UJEP, 2006, s. 136.

⁴ Více o osobnosti Karla IV. ze Schwarzenbergu srov. Zdeněk BEZCÝ, *Příliš uzavřená společnost: Orliční Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století*, České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2005.

⁵ *Stenografické zprávy českého sněmu zemského*, 28. sezení, 25. 11. 1889.

Hodnocení samotného Jana Husa a jeho roli v dějinách se kníže Schwarzenberg vyhnul s poukazem:

Jsem dalek toho souditi o osobnosti, o jeho cnosti, o jeho mravní váze, v tom sleduji zásadu: *De mortuis nil nisi bene*.⁶

Jeho učení však činil zodpovědným za „ony neblahé náboženské boje a rozbroje, za ono neštěstí, které následkem oněch nesvárů a válek na náš národ se sneslo“.⁷

Vlastní smysl projevu však nesměřoval do minulosti, nýbrž do Schwarzenbergovy přítomnosti. Husitství se mu stalo symbolem pokrokářství jeho doby, které reprezentovala strana svobodomyšlná, a proti němu postavil katolický konzervatismus. Jako český šlechtic se považoval za ochránce a mluvčího této ideje, což v projevu vyjádřil slovy:

A co se, pánové, týče mého jména a mého rodu, dovolím si Vám uvést na paměť, že jsme nastoupili na místo Rosenbergů. Když růže byla znamením boje proti Husitům v Čechách, já bych byl pyšným, kdyby naše modro-bílá vlajka byla znamením odporu a boje proti Vašemu neo-husitismu.⁸

Z těchto slov plyne, že husitství již přestalo být v konzervativních kruzích obecně přijímanou součástí zemsky pojímaného vlastenectví, jak tomu bylo v minulých generacích. Připomeňme kupříkladu Karlova prastrýce Bedřicha ze Schwarzenbergu, pozoruhodnou postavu středoevropského literárního romantismu, známého pod přezdívkou „Poslední lancknecht“, který s oblibou nosil při procházkách po Praze policejné zakázanou hůl s Žižkovou hlavou.⁹ Konzervativní myšlení jeho prasy-novce se však pevně prolnulo s katolicismem.

Na formování názorů, které vtělil Karel ze Schwarzenbergu do svého sněmovního projevu, se důležitou měrou podílel jeho vychovatel Jan Bohumil Novák. Tento muž se narodil v roce 1835 v Malechovicích u Sobotky v rodině rolníka a v roce 1862 po získání doktorátu filozofie

⁶ Stenografické zprávy českého sněmu zemského, 28. sezení, 25. 11. 1889.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

⁹ Srov. např. Zdeněk BEZECNÝ, „Die Welt in den Augen des letzten Landsknechts Friedrich zu Schwarzenberg (1799–1870) und seine geistigen Nachfahren,“ in *Sozial-reformatorisches Denken in den böhmischen Ländern 1848–1914*, ed. Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malíř, München: Martin Meidenbauer, 2010, s. 55–65.

nastoupil jako vychovatel v rodině orlických Schwarzenbergů.¹⁰ Jan Bohumil Novák, sám politicky činný katolík, považoval šlechtu za přirozenou elitu národa, která má přispět podstatnou měrou k jeho mravní obrodě v křesťanském duchu.¹¹ Svému již bývalému vychovateli se Karel Schwarzenberg také svěřil se svými pocity z politické bouře, kterou svým projevem s husitským tématem rozpoutal:

Doufám, že hana, kterou mne mlado i staročeské listy obsypaly, a výčitka vychování jezovitského se Vás nemile nedotkla a že na věc pohlížíte poněkud klidněji, než když jsem Vás navštívil koncem listopadu. Pastýřské listy, výrok císařův a jiná osvědčení byly pro mě dostatečným zadostiučiněním. Čeho však lituji a co mne rmoutí, jest bídné chování staročechů, kteří z pouhého strachu o svou popularitu hledí vyrvat mladým palmu slávy většího vynášení neblahého Husa. Okázali tím svou prázdnotu a bezcharakternost. Svět přejde jim přes hlavy. Jest to nešťastnou myšlenkou, mysliti, že přikrytím a myšlením husitství se odstraní – pokvete dále. Čím více bychom byli dráždili mladé ku křížku a čím rozhodněji by se jim vstoupilo v odpor, tím spíše a dříve by se byla vyvolala v lidu konservativní reakce, bez které se dříve později neobejdeme. Smutné jen to vždy viděti své dřívější přátele a spojence takovým způsobem se nás zřící. Valeté amici – kletba husitismu nezanikla dotud. Stojím nyní více než milo v proudu politiky – netušil jsem toho před půl rokem. Zdá se, že vyrovnání s Němci povede k cíli, arcíť sotva v prospěch Čechů. Jsou si toho ale sami vinni, prohlásivše sebe unisono za ctitele Husa. S takovými zásadami žádná vláda se spřáteliti nemůže.¹²

Mladý kníže Schwarzenberg se vzdal možnosti ohradit se proti nařčením v připravovaném projevu, jehož konspekt známe. Odkryl v něm způsob mladočeské propagandy a snesl důkazy o nebezpečnosti husitských myšlenek, které našel v literatuře.¹³ Namísto dalších bojů o Husa však nakonec raději odjel na delší cestu do Egypta.¹⁴

Schwarzenbergův projev z 25. listopadu roku 1889 otištěný následujícího dne v mladočeských *Národních listech* se zkomoleným titulkem „Banda lupičů a žhářů“¹⁵ byl jedním z mezníků vztahu českého národa

¹⁰ SÚA Praha, *Drobné pozůstalosti*, sign. IV.6., Životopis Jana Bohumila Nováka, kart. 25.

¹¹ SOA Třeboň, RA *Schwarzenberg-Orlík*, sign. N-d-652, Dopisy Jana Bohumila Nováka Karlu IV. ze Schwarzenbergu, kart. 296.

¹² Tamtéž, Dopisy Karla ze Schwarzenbergu Janu Bohumilu Novákovi.

¹³ RA *Schwarzenberg-Orlík*, sign. A-d-652, k. 296.

¹⁴ Cesta do Egypta měla převážně turistický charakter. Zahrnovala plavbu po Nilu a návštěvy starověkých památek. Při zpáteční cestě však Schwarzenberg navštívil Svatou zemi. V deníku neskrýval nadšení, které v něm vzbuzovalo poznání míst spjatých s křesťanskou tradicí. Srov. BEZECNÝ, *Příliš uzavřená společnost*, s. 108–110.

¹⁵ *Národní listy*, 26. 11. 1889.

ke šlechtě. Jeho slova byla často připomínána, a stala se tak pevnou součástí negativního stereotypu, v němž aristokracie byla spojována s katolickým zpátečnictvím a pobělohorským temnem. Nakonec i samotnému Schwarzenbergovi se dostalo přívisek Huerta, podle nelítostného kořistníka z doby třicetileté války, a Koniáš, odkazující k osobě jezuity, trochu neprávem považovaného za „hubitele českých knih“.¹⁶

Z tiskového boje, který na sněmovní debatu navázal, je však patrné, že útoky nebyly nejostřeji namířeny proti konzervativním velkostatkářům, nýbrž jak se dalo očekávat, proti jejich dosavadním politickým soupeřům staročechům, kteří se proti Schwarzenbergovým slovům dostatečně neohradili.¹⁷ Akce pokračovala i v dalších dnech a *Národní listy* podporovaly výzvy k trvalému uctění památky Mistra Jana Husa, které vedly později k založení spolku pro zbudování jeho pomníku.¹⁸

Karel Schwarzenberg se stal doslova hlavním hrdinou vydání humoristického týdeníku *Šípy* ze dne 30. 11. 1889.¹⁹ Na první straně najdeme Palackého, jak tahá mladého orlického pána za ucho a nabádá ho, aby se přiučil českým dějinám. Tento obraz je dosti příznačný, neboť mladočechům v celém sporu o Husa šlo také o to, přivlastnit si Palackého pohled na české dějiny s jeho důrazem na období husitství.²⁰ Promyšlené mladočeské ataky na staročechy, jejichž vůdčí osobností byl Palackého zeť František Ladislav Rieger, byly předzvěstí zápasu o ovládnutí české politické scény, který zanedlouho vyvrcholil v boji o takzvané punktace a skončil zdrcující porážkou Národní strany.

2. SPOR MLADOČECHŮ S KATOLÍKY

Mladočeští řečníci Josef Šíl a Eduard Grégr na sněmu v roce 1889 logicky poukazovali na nesmyslnost snah bránit připomenutí Husovy památky na muzejní fasádě. Úcta k jeho osobnosti byla v určující části české měšťanské společnosti minimálně od šedesátých let devatenácté-

¹⁶ Jiří RAK, *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, Praha: H&H, 1994, s. 78.

¹⁷ *Národní listy*, 26. 11. 1889.

¹⁸ *Národní listy*, 28. 11., 29. 11., 30. 11., 3. 12. 1889. Blíže k tomu GALANDAUER, 6. 7. 1915, s. 11–49.

¹⁹ *Šípy*, 30. 11. 1889.

²⁰ Srov. JOSEF HANZAL, „Zápas o dědictví Palackého na konci 19. století,“ in *Bratři Grégrové a česká společnost v druhé polovině 19. století*, ed. Milan Řepa – Pavla Vošahlíková, Praha: Historický ústav AVČR, 1997, s. 179–183.

ho století nezpochybnitelná. V této souvislosti lze připomenout nadšené přijetí Lessingova obrazu Hus na hranici, který byl vystaven Uměleckou besedou v Praze v roce 1863,²¹ na což pak navázala národní sbírka na zakoupení Brožíkova obrazu Hus na koncilu kostnickém o dvě desetiletí později.²² Charakter národní demonstrace měla pouť Čechů do Kostnice v roce 1868 i velké oslavy v Husinci o rok později.²³ V roce 1872 byl navíc vztyčen první Husův pomník v Jičíně od sochaře Antonína Suchardy.²⁴ Tato připomenutí významu Mistra Jana Husa se objevila v mladočeské argumentaci. Vzpomenuty byly i Husovy pomníky v zahraničí. Především jeho socha, která je součástí velkého pomníku Luthera a reformace ve Wormsu, a medailon s jeho portrétem na podstavci pomníku Giordana Bruna na Campo de' Fiori v Římě, jehož autorem byl sochař a svobodný zednář Ettore Ferrari.²⁵ Mladočeským politikům vůbec nevadilo, že jednou je Hus zpodobněn jako předchůdce německé reformace a podruhé co svobodomyšlný odpůrce autority církve. Středověký církevní reformátor pro ně představoval symbol oproštěný od souvislostí doby, v níž žil, a stával se sekularizovaným nástrojem politického boje zaměřeného nejen proti soupeřům z národnostně německého tábora, ale i konzervativcům a katolíkům z tábora vlastního. Eduard Grégr to vyjádřil slovy:

... proud vycházející z lidu samého, spočívající na velkých, širokých vrstvách našeho lidu, proud to demokratický, proud to liberální, proud to československý. Jest to onen proud, pánové, který v dobách husitských nejvyššího svého vrcholu dosáhl, a který již několikrát zachránil národ český před zkázou, před záhubou. (...) To nebyl proud demokraticko-husitský, který podlehl na Bílé hoře, to byl proud feudálně-šlechticko-německý, který byl poražen na Bílé hoře a zrovna proto, poněvadž náš selský lid, potlačený v nevolnictví a robotnictví od panstva necítil to nebezpečí, které viselo nad naším národem. (...) To jest ten dvojí proud, který vidíme v naší historii již ode dávných let a staletí, a který mne nikterak nepřekvapuje, když dnes právě se zase objevuje v této sněmovně, v době, když se jedná o uznání nebo neuznání velkého vlastence, velkého muže a mučedníka – Jana Husa.²⁶

²¹ Srov. Tomáš KAVKA, *Za účelem podpory umění...: Umělecké spolky střední Evropy v kontextu společenské modernizace 19. století*, disertační práce, FF UK Praha, 2013, s. 97–98.

²² Srov. Naděžda BLAŽÍČKOVÁ-HOROVÁ (ed.), *Václav Brožík (1851–1901)*, Praha: Národní galerie, 2003, s. 51.

²³ Srov. Jan NOVOTNÝ, „K formování husitské tradice za národního obrození,“ *Husitský Tábor* 4, (1981): 187–192; Václav STARÝ, „První Husovy oslavy v Husinci,“ *Husitský Tábor* 4, (1981): 203–208.

²⁴ Srov. Zdeněk HOJDA – Jiří POKORNÝ, *Pomníky a zapomínky*, Praha: Paseka, 1996, s. 82.

²⁵ *Stenografické zprávy českého sněmu zemského*, 28. sezení, 25. 11. 1889.

Toho kolínský lékař a mladočeský poslanec Josef Šíl charakterizoval následujícím chvalozpěvem:

Hus znamená slávu naši, naši vzdělanost, naši osvětu, naše žití, naše všechno! Či kdo chtěl by tvrditi, znaje historii, že by nebyl dávno vymizel národ český z řady národů živých, kdyby nebylo bývalo mohutného onoho hnutí husitského? V době té nám bylo vráceno vysoké učení pražské, v době té zlomena byla moc a nadvláda cizinců, v době té zrodila se myšlenka svobody, v době té zrodila se myšlenka vzájemnosti slovanské a myšlenka národnosti, která nás zachovala při životu.²⁷

Mladočeským výlevům čelil kromě Schwarzenberga historik a spoluvůdce spojenectví české občanské politiky s historickou šlechtou, Václav Vladivoj Tomek, pro nějž bylo cennější zachovat tuto spolupráci a ustoupit v požadavku umístit desku s Husovým jménem na budovu Muzea. Argument proto spatřoval především v odsudku husitské epochy jako doby rozvratu a nejednotnosti české společnosti. Zároveň vyzdvihl roli katolických duchovních v národním obrození.²⁸

Do sněmovní debaty se zapojili také dva příslušníci katolické církevní hierarchie, zástupci velkostatkářské kurie – probošt Vyšehradské kapituly Dr. Antonín Lenz a svatovítský kanovník Klement Borový. Oba preláti patřili k literárně činným a národně uvědomělým katolíkům. K Husově osobnosti se postavili z pohledu věroučného a trvali na jeho odsudku jako heretika. Borový to jasně shrnul ve větě:

Ti katolíci tam přijdou, budou se dívat na muzeum a řeknou: kterak já jako katolík k tomu přijdu, abych zde viděl jméno bludaře, náčelníka bludu.²⁹

Antonín Lenz se postavou Husa a jeho učením zabýval dlouhodobě a publikoval o něm zásadní práci *Učení Mistra Jana Husi, a to na základě jak jeho latinských i českých spisů, tak Husova odsouzení na sněmu Kostnickém*.³⁰ Díky tomuto studiu mohl prohlásit:

²⁶ Stenografické zprávy českého sněmu zemského, 28. sezení, 25. 11. 1889.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Srov. Antonín LENZ, *Učení Mistra Jana Husi na základě latinských i českých spisů jeho, jakož i odsouzení Husovo na sněmu Kostnickém*, Praha 1875. K tomu srovnej Martin NODL, „Spor o Husa a české katolické dějepisectví přelomu 19. a 20. století,“ *Dějiny - teorie - kritika* 10 (2013): 209–220.

A jestliže Hus pouze jenom neúhonného charakteru byl a při tom takové bludné věci předkládal, nemohu jako kněz s tím souhlasit, a nebudu nikdy s tím srovnávat, aby osoba Jana Husi jako kněze byla ctěna, ačkoliv s tím souhlasím, že má veliké zásluhy o písemnictví české. Vždyť pak jsem jeho spisy veškerý četl jako málokdo.³¹

Lenz pak pokračoval v následujícím roce v husovské polemice vydáním tří kritických brožur.³² Podobný postoj zastával v pastýřském listě vydaném v této otázce i pražský primas kardinál František Schönborn:

... Jan Hus k dobrodincům země připočten býti nemůže, aniž k těm mužům, na kteréž vděčně vzpomínáme a jenž jsou pýchou a chloubou naší vlasti. O něm neplatí slovo písmu sv.: „A símě jeho v požehnání bude.“ Jeho památka naplňuje bolem a hořkostí, a obnovení této památky znamená neštěstí a zkázu.³³

Na hádku o Husovo kacířství liberální mladočeši nepřistoupili. Ostatně teologické disputace zřejmě nebyli ani schopni. Svědčí o tom i jejich doporučení, aby se čeští katolíci k Husovu odkazu postavili stejně jako francouzští k Panně Orleánské. Hus pro ně zůstal ikonou zápasu Čechů s Němci. Posílen byl navíc ahistorický obraz kostnického mučedníka jako bojovníka za svobodu a pokrok. Jak deklaroval Eduard Grégr, měl být Hus chápán jako symbol „nejvznešenějších mravů občanských“.³⁴

3. ZÁVĚR: HUS JAKO NÁSTROJ POLITICKÉHO ZÁPASU

Ve sněmovní debatě z 25. listopadu roku 1889 a jejím ohlasu v dobovém tisku jsme byli svědky využití osobnosti Mistra Jana Husa jako předmětu politického zápasu. Nestalo se tak poprvé. Připomenout můžeme již zmíněnou pouť do Kostnice v roce 1868. Ta nesla stejně jako a Husovy oslavy v Praze a Husinci v září následujícího roku mladočeský rukopis. Zamýšleny však byly především jako protest proti politice dualismu. Připomínka domnělého Husova výročí měla dostat mezinárodní

³¹ *Stenografické zprávy českého sněmu zemského*, 28. sezení, 25. 11. 1889.

³² Srov. Antonín LENZ, *Pan dr. Eduard Grégr, liberalismus jeho a horování za poctu Husovu*, Praha 1890; týž, *Hus a svoboda*, Praha 1890; týž, *Slušno-li zváti M. Jana Husa mučedníkem za pravdu*, Praha 1890.

³³ *Čech* 1889, 11. 12. 1889.

³⁴ *Stenografické zprávy českého sněmu zemského*, 28. sezení, 25. 11. 1889.

rozměr, spočívající v pozvání významných zahraničních osobností, včetně Giuseppe Garibaldiho. Hus byl tehdy prezentován nejen jako vzorný Čech, ale také jako bojovník za svobodu svědomí. V tomto nebylo mezi vůdčími reprezentanty české měšťanské politiky rozporu. Sjednocující roli hrála i Palackého interpretace husitství. V průběhu husineckých oslav tak dostal prostor vedle Karla Sladkovského a Eduarda Grégra i František Ladislav Rieger.³⁵

O dvě desetiletí později si týž Rieger, vůdce Národní strany, zeť Františka Palackého a ctitel Mistra Jana Husa a husitství na adresu mladočechů posteskl:

Ta velebná říza jeho [myšleno Husova] velké mravní povahy má Vám sloužiti jen k tomu, abyste ji roztavili a z toho čistého kovu udělali pro sebe malý politický kapitál.³⁶

Na konci roku 1889 se Mistr Jan Hus politikům Národní strany svobodomyšlné stal nástrojem střetu uvnitř české společnosti. Představitelé politického katolicismu, k nimž je možné přičítat i Karla IV. ze Schwarzenbergu, tuto výzvu byli ochotni přijmout. Staročeské konzervativní liberály Riegrova ražení však zastihla bezradné, a jak se zanedlouho ukázalo, směřující k vlastnímu politickému skonu. Nebyli schopní zareagovat na proměnu politické kultury, v níž nad nezpochybnitelnou autoritou vůdců národa a kompromisy dojednávány na půdě parlamentních klubů získávaly návrh nástroje k ovlivňování veřejného mínění, které se velmi účinně mohly opřít o historizující argumentaci. Odkaz na husitství, které již bylo v národním společenství výraznou většinou kladně přijímáno, se ukázal být velmi účinný. Svědčí o tom ohlas výzvy k postavení Husova pomníku v Praze, vzbuzený bezprostředně listopadovou sněmovní debatou.³⁷

Staročeské bezmocnosti si povšiml i Tomáš Garrigue Masaryk, který vážně uvažoval o možnosti s touto stranou propojit okruh realistů. V dopise vídeňskému lékaři Eduardu Albertovi situaci glosoval slovy:

³⁵ K tomuto tématu nejnověji Jiří POKORNÝ, „Kult Jana Husa v rámci české národní agitace let 1868–1918,“ in *Praha Husova a husitská*, ed. Petr Čornej – Václav Ledvinka, Praha: Scriptorium, 2015.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Srov. GALANDAUER, 6. 7. 1915, s. 31n.

„Rieger je bezzubý lev, lev svázaný.“³⁸ Podstatnější však bylo, že spor o Husa přiměl Masaryka k hlubšímu uvažování o významu této stěžejní osobnosti pro české dějiny. V *Čase* z 30. listopadu 1889 publikoval článek s názvem „Mistr Jan Hus na českém sněmě“. Stať byla nejen výzvou k znovunalezení shody uvnitř české společnosti, ale také pokusem o historicko-sociologickou analýzu husitství. Dále se v ní Masaryk přihlásil k odkazu Palackého koncepce dějin. Na Husovi samotném pak nejvíce oceňoval mravní ideálnost.³⁹ V textu bezprostředně reagujícím na politické spory z konce roku 1889 čteme myšlenky, které později najdeme rozpracované v zásadních Masarykových spisech z poloviny devadesátých let, včetně knihy Jan Hus: naše obrození a naše reformace.⁴⁰ Tím však začíná další kapitola druhé života Mistra Jana Husa, mající své vrcholy ve snaze Tomáš Garrigue Masaryka vymanit jej ze zajetí zjednodušujícího národně demokratického mýtu i ve sporu o smysl českých dějin.⁴¹

**A Gang of Thieves and Arsonists:
The Fight Over Jan Hus and the Hussite Movement in the Czech Landtag in 1889**

Keywords: 1889; Czech Landtag; Hussites; Jan Hus; Charles of Schwarzenberg; Eduard Grégr

Abstract: A debate occurred on the location of a plaque with the name Jan Hus on the building of the Czech museum at the Czech Landtag in Prague in November 1889. Prince Charles of Schwarzenberg spoke at the meeting and referred to the Hussites as „a troop of robbers and arsonists“. The debate and its response in the press present a political struggle between liberals and Catholics within Czech society in the end of the 19th century. The personality of Jan Hus as an instrument of political argumentation in this struggle.

Mgr. Zdeněk Bezcný, Ph.D.
Historický ústav
Filozofická fakulta JU
Branišovská 31a
370 05 České Budějovice
ekbe@centrum.cz

³⁸ *Korespondence T. G. Masaryk – staročeši*, ed. Jan Bílek – Helena Kokešová – Vlasta Quagliatová, Praha: MÚ a Archiv AV ČR, 2009, s. 146.

³⁹ Jaroslav OPAT, *Filozof a politik T. G. Masaryk*, Praha: Melantrich, s. 261–267.

⁴⁰ Nejnovější kritické vydání Tomáš Garrigue MASARYK, *Česká otázka – Naše nynější krize – Jan Hus* (Spisy TGM sv. 6), Praha: MÚ AV ČR, 2000.

⁴¹ Srov. Miloš HAVELKA (ed.), *Spor o smysl českých dějin 1895–1938*, Praha: Torst, 1995.